

УДК 342.9:340.12

DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2026.93.3.56>

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ РЕЖИМ: ПОНЯТТЯ ТА СУТНІСТЬ

Юрченко В.В.,
кандидат юридичних наук,
приватний нотаріус
ORCID: 0009-0004-4980-4859

Юрченко В.В. Адміністративно-правовий режим: поняття та сутність.

Вказується, категорія адміністративно-правового режиму посідає важливе місце в системі адміністративного права, оскільки слугує теоретичним і прикладним інструментом осмислення особливостей правового регулювання суспільних відносин у специфічних умовах функціонування публічної влади. У статті визначено сутність та поняття адміністративно-правових режимів. Зокрема відзначено, що наведені доктринальні підходи, попри відмінності у формулюваннях і дослідницьких акцентах, дозволяють виявити спільний концептуальний вектор у розумінні адміністративно-правового режиму. По-перше, адміністративно-правовий режим завжди пов'язується зі сферою публічного управління та реалізацією публічно-владних повноважень, що відмежовує його від режимів приватноправового характеру. По-друге, у більшості визначень простежується ідея цілеспрямованого впливу на адміністративні правовідносини, який полягає не лише у їх упорядкуванні, а й у наданні їм певної функціональної спрямованості відповідно до завдань публічного управління. По-третє, істотною рисою адміністративно-правового режиму є його режимна селективність, що проявляється в чіткому окресленні меж дії – у часі, просторі, за колом суб'єктів або за предметом регулювання. Саме ця обставина дозволяє говорити про режим як про особливу форму організації адміністративно-правового впливу, а не про універсальний порядок регулювання. По-четверте, адміністративно-правовий режим характеризується специфічним поєднанням правових засобів, серед яких домінують зобов'язання та заборони, доповнені дозволами, процедурами та регламентами, що забезпечують керований і прогнозований характер поведінки суб'єктів публічного управління.

З урахуванням викладених доктринальних підходів і здійсненого критичного аналізу, адміністративно-правовий режим визначено як специфічний порядок правового регулювання у сфері публічного адміністрування, встановлений нормами адміністративного права, який полягає в окремому поєднанні правових засобів, способів і процедур їх реалізації та спрямований на впорядкування, цільову орієнтацію й модифікацію адміністративних правовідносин у межах визначених умов їх здійснення (у часі, просторі, за колом суб'єктів або предметом регулювання).

Ключові слова: адміністративне право; адміністративно-правове регулювання; адміністративно-правовий режим; правові засоби; правовий режим; специфічний порядок.

Yurchenko V.V. Administrative and legal regime: concept and essence.

It is indicated that the category of administrative-legal regime occupies an important place in the system of administrative law, as it serves as a theoretical and applied tool for understanding the features of legal regulation of social relations in the specific conditions of the functioning of public authorities. The article defines the essence and the concept of administrative and legal regimes. In particular, it is noted that the doctrinal approaches presented, despite differences in wording and research emphases, make it possible to identify a common conceptual vector in the understanding of the administrative and legal regime. First, the administrative and legal regime is always associated with the sphere of public administration and the exercise of public-authority powers, which distinguishes it from regimes of a private-law nature. Second, in most definitions there is a discernible idea of a purposeful impact on administrative legal relations, which consists not only in their ordering but also in imparting to them a certain functional orientation in accordance with the objectives of public administration. Third, an

essential feature of the administrative and legal regime is its regime selectivity, manifested in a clear delineation of the scope of its operation – over time, in space, by the range of subjects, or by the subject matter of regulation. It is precisely this circumstance that allows one to speak of a regime as a special form of organizing administrative and legal influence rather than as a universal regulatory order. Fourth, the administrative and legal regime is characterized by a specific combination of legal means, among which obligations and prohibitions dominate, complemented by permissions, procedures, and regulations that ensure a managed and predictable pattern of conduct by subjects of public administration.

Taking into account the outlined doctrinal approaches and the conducted critical analysis, the administrative and legal regime is defined as a specific order of legal regulation in the sphere of public administration, established by norms of administrative law, which consists in a particular combination of legal means, methods, and procedures for their implementation and is aimed at ordering, target-oriented orientation, and modification of administrative legal relations within defined conditions of their exercise (in time, space, by the range of subjects, or by the subject matter of regulation).

Key words: administrative law; administrative and legal regulation; administrative and legal regime; legal means; legal regime; specific order.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Категорія адміністративно-правового режиму посідає важливе місце в системі адміністративного права, оскільки слугує теоретичним і прикладним інструментом осмислення особливостей правового регулювання суспільних відносин у специфічних умовах функціонування публічної влади. Водночас у сучасній адміністративно-правовій доктрині відсутній єдиний підхід до розуміння поняття та сутності адміністративно-правового режиму, що зумовлює різночитання його змісту, ознак і функціонального призначення. Нерідко ця категорія використовується як узагальнююча або навіть публіцистична характеристика, що призводить до методологічної нечіткості та ототожнення адміністративно-правового режиму із загальним адміністративно-правовим регулюванням.

Особливої актуальності зазначена проблема набуває в контексті поширення та ускладнення правових режимів, пов'язаних із безпековими викликами, кризовими ситуаціями та надзвичайними обставинами. У таких умовах адміністративно-правовий режим часто розглядається виключно крізь призму переліку заходів або повноважень органів публічної влади, тоді як його внутрішня правова природа, структурні елементи та відмінність від звичайного правового регулювання залишаються недостатньо з'ясованими. Це, у свою чергу, ускладнює формування цілісного уявлення про механізми реалізації публічної влади та межі втручання держави у сферу прав і свобод людини.

У зв'язку з цим, виникає об'єктивна потреба в доктринальному переосмисленні поняття адміністративно-правового режиму, уточненні його сутнісних характеристик та розмежуванні з суміжними правовими категоріями. Без належного теоретичного обґрунтування цієї категорії неможливо забезпечити ані належну систематизацію адміністративно-правових режимів, ані коректне застосування відповідних правових механізмів у практиці публічного адміністрування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, на які спирається автор в яких розглядають цю проблему і підходи її розв'язання. Проблематика адміністративно-правових режимів та окремих аспектів їх правової природи посідає вагоме місце в науковому дискурсі українських адміністративістів. Значний внесок у її розроблення внесли В.Б. Авер'янов, О.М. Бандурка, А.В. Баб'як, В.В. Белевцева, Ю.П. Битяк, І.П. Голосніченко, Ю.В. Дем'янчук, В.М. Завгородня, В.В. Зуй, С.В. Ківалов, Н.В. Коваленко, Т.О. Коломоєць, В.К. Колпаков, М.В. Корнієнко, А.Т. Комзюк, В.В. Конопльов, О.О. Крестьянінов, С.О. Кузніченко, С.О. Магда, О.В. Маковська, Т.П. Мінка, В.Я. Настюк, В.В. Новіков, П.С. Пацурківський, С.В. Петков, В.М. Плішкін, С.К. Поповчук, А.С. Славко, М.М. Тищенко, І.Я. Хитра та інші вчені, чії праці заклали методологічне підґрунтя для сучасного розуміння цього інституту.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою цієї публікації є визначення суті та поняття адміністративно-правового режиму.

Виклад основного матеріалу дослідження. У юридичній науці правовий режим традиційно розглядається як комплексна категорія, за допомогою якої пояснюється специфіка правового впливу на суспільні відносини залежно від умов їх існування та розвитку. Через правовий режим розкривається не лише сукупність нормативних приписів, але й характер їх поєднання, співвідно-

шення дозволів, заборон і позитивних зобов'язань, а також спрямованість і інтенсивність регулятивного впливу держави. У цьому сенсі правовий режим постає як динамічна правова конструкція, покликана забезпечити впорядкування відповідної сфери суспільних відносин.

Як зазначає О.М. Пилип'юк, слово «режим» має латинське походження. Воно походить від французького *régime*, яке, у свою чергу, походить від латинського *regimen*, що означає «управління», «керівництво», «лад». Корінь *reg-* у латині пов'язаний із дієсловом *regere* – «керувати», «правити», «спрямовувати». Цей же корінь зустрічається в словах «регулювати», «регент», «регламент». Тлумачні словники з української мови розкривають вказане поняття наступним чином: 1. Державний лад, спосіб правління. 2. Точно встановлений розпорядок життя, праці, відпочинку і т. ін. 3. Система заходів, правил, запроваджуваних для досягнення певної мети. 4. Певні умови, необхідні для забезпечення роботи, функціонування, існування чого-небудь. 5. Сукупність параметрів, які характеризують функціонування об'єкта. 6. Стан системи, що визначається множиною різних процесів [1, с. 1208; 2, с. 47].

У юриспруденції поняття «режим» уживається в різних контекстах, зокрема для характеристики законності, порядку [3, с. 5], умов існування окремих об'єктів або здійснення певних видів діяльності, впроваджених положеннями права та гарантованих комплексом правових засобів [4, с. 258–259], а також для позначення системи суспільних відносин [5]. Водночас юридична доктрина виробила спеціальну, адаптовану до потреб правового регулювання категорію – «правовий режим», яка виступає самостійним об'єктом наукового аналізу та використовується для відображення особливостей організації й спрямованості правового впливу на суспільні відносини, набуваючи при цьому різних аспектів доктринального осмислення.

Зокрема А.С. Славко, проаналізувавши наукові публікації низки вітчизняних і зарубіжних вчених, дійшла висновку про можливість виділення чотирьох основних підходів до розуміння поняття «правовий режим»:

1. Порядок правового регулювання. У баченні С.С. Алексєєва, правовий режим у його найширшому розумінні, можна визначити як порядок регулювання, який виражений в комплексі правових засобів, що характеризують особливе зібрання дозволів, заборон та позитивних зобов'язань, які взаємодіють між собою і створюють особливу направленість регулювання [4, с. 243]. Так само і О.Ф. Скакун називає правовим режимом особливий порядок правового регулювання, що виражається у певному поєднанні способів (дозволянь і заборон) і створює стан більшого чи меншого сприяння для задоволення інтересів суб'єкта права [6, с. 497; 7, с. 39].

2. Вид соціального режиму певного об'єкта. Так радянський дослідник В.Б. Ісаков характеризував правовий режим як соціальний режим деякого об'єкта, закріплений правовими нормами і забезпечений сукупністю юридичних засобів [8, с. 258–259], а Ю.П. Пацурківський уточнював, що правовий режим є різновидом соціального режиму [9; 7, с. 41].

3. Результат регуляторного впливу. У розумінні ж О.А. Яковлєва правовий режим є станом нормативної урегульованості останніх, який виникає внаслідок використання у процесі законотворчості специфічного поєднання способів, методів і типів правового регулювання [10, с. 84; 7, с. 41–42].

4. Сукупність норм права. Так, Б.В. Щур та С.К. Поповчук вважають, що правовий режим є системою норм права, яка регулює діяльність, відносини між людьми з приводу певних об'єктів [11, с. 147]. М.Б. Саакян також переконаний, що правовий режим може бути визначений як система норм права, яка регулює людську діяльність, відносини між людьми з приводу певних об'єктів [12; 7, с. 42].

Наведені в науковій літературі підходи до розуміння правового режиму свідчать про багатомірність цієї категорії та її різну інтерпретацію залежно від методологічних засад дослідження. Водночас не всі з окреслених підходів однаковою мірою відповідають завданням аналізу правового режиму як інструментальної категорії, покликаної пояснити особливості організації та функціонування правового регулювання в ти чи інших соціальних та політичних умовах. У цьому контексті, на наше переконання, найбільш обґрунтованим видається підхід, відповідно до якого правовий режим розглядається як специфічний порядок правового регулювання.

Вбачається, що розуміння правового режиму як порядку правового регулювання дозволяє охопити його динамічну природу, внутрішню структурованість і функціональне призначення. Саме порядок правового регулювання відображає специфіку поєднання дозволів, заборон і позитивних зобов'язань, а також спосіб їх взаємодії у процесі правового впливу на суспільні відносини. Та-

кий підхід дає змогу пояснити, чому за наявності однакових або подібних норм права у різних правових ситуаціях може формуватися відмінна за змістом і спрямованістю правова реальність. Відтак правовий режим постає не як сукупність статичних приписів, а як організований процес правового впливу, що має власну логіку, інтенсивність і спрямованість.

Водночас, слід зауважити, що підхід, згідно з яким правовий режим розглядається як результат регуляторного впливу, не може бути визнаний методологічно коректним. Така позиція фактично зміщує акцент із механізмів і способів правового регулювання на його наслідки, ототожнюючи правовий режим із певним станом упорядкованості суспільних відносин. Однак результат регуляторного впливу є похідною категорією, що виникає внаслідок застосування правових засобів, тоді як правовий режим за своєю суттю передує цьому результату і визначає умови його досягнення, оскільки правовий режим не є завершеною фазою правового регулювання, а функціонує як особливий процес, у межах якого здійснюється правовий вплив на суспільні відносини.

Іншими словами, якщо результат регуляторного впливу фіксує певний стан нормативної впорядкованості, то правовий режим визначає як саме цей стан формується, за допомогою яких правових засобів, у якому співвідношенні та з якою інтенсивністю вони застосовуються.

Ще більш методологічно вразливим є підхід, відповідно до якого правовий режим ототожнюється із системою норм права. Хибність такого підходу полягає в тому, що він протиставляє або ототожнює правовий режим із системою права, тоді як ці категорії перебувають у різних площинах наукового аналізу. Система права відображає структурну організацію норм права, тоді як правовий режим характеризує спосіб функціонування вказаних норм у процесі правового регулювання. За такого змішування втрачається межа між правом як нормативною основою та правовим режимом як сукупністю правових засобів і прийомів їх реалізації.

Отже, з огляду на вказане, правовий режим доцільно розглядати як специфічний порядок правового регулювання, що формується на основі норм права, але не зводиться та не ототожнюється із ними, характеризується специфічним поєднанням правових засобів, методів і способів їх реалізації. Саме такий підхід дозволяє зберегти методологічну автономність категорії правового режиму та використовувати її як ефективний інструмент наукового аналізу.

Сприйняття правового режиму як специфічного порядку правового регулювання створює належне теоретико-правове підґрунтя для подальшого галузевого аналізу адміністративно-правових режимів, а також для виокремлення їх різновидів, у тому числі особливих адміністративно-правових режимів. Як нами було встановлено, у межах галузевого правового аналізу правовий режим не є абстрактною загальною категорією, а набуває специфічних рис залежно від предмета та методу відповідної галузі права. За таких вихідних даних адміністративно-правовий режим розглядається як різновид правового режиму, що формується і реалізується у сфері публічного адміністрування та опосередковується нормами адміністративного права. Як слушно у цьому контексті зазначає Ю.В. Дем'янчук, «...у контексті правових режимів саме в галузі адміністративного права слід відзначити, що цій галузі притаманне існування правових режимів, що стосуються державного адміністрування (правління), говорячи іншими словами, вони стосуються такої галузі діяльності, у якій відносини державних органів і підприємств, установ, організацій різних форм власності, об'єднань громадян та одноосібно громадян регламентуються головним чином правовими положеннями адміністративного законодавства. Особливість таких правових режимів виявляється в специфічній системі заснування і становлення змісту прав та обов'язків суб'єктів адміністративних відносин і їх реалізації, в існуванні певних правових санкцій, у спеціальних методах їх утілення в життя, а також у процесі реалізації спільних принципів і правил, які охоплюють цей комплекс положень законодавства» [13, с. 307].

Очевидно, що і для галузевих досліджень притаманна та сама, що й для загальнотеоретичних, полярність підходів до визначення змісту категорії «адміністративно-правовий режим». У працях учених-адміністративістів цей різновид правових режимів розкривається через різні аналітичні конструкції, зокрема як форма, діяльність, порядок, юридична конструкція, об'єднання правових засобів, сукупність правових норм або положень законодавства тощо.

Зокрема, вищезгаданий Ю.В. Дем'янчук стверджує, що під адміністративно-правовим режимом слід розуміти специфічний порядок діяльності суб'єктів права в різних сферах суспільного життя, встановлення й регулювання яких здійснюється за допомогою спеціальних правових засобів [13, с. 308]. У свою чергу, Т.П. Мінка виходить із того, що правовий режим адміністративного права є правовою формою функціонування відносин, які складають предмет адміністративно-

го права і забезпечуються особливим поєднанням правових способів, типів та методів адміністративно-правового регулювання, що створюють відповідний рівень динаміки цих відносин і визначають мету адміністративно-правового регулювання. При цьому правовий режим адміністративного права, за твердженням дослідниці, змістовно включає предмет, особливе поєднання способів, типів і методів, а також мету адміністративно-правового регулювання [14, с. 26–27].

Розвиваючи свою концепцію, Т.П. Мінка уточнює, що правовий режим адміністративного права як складна юридична конструкція складається з трьох рівнів: універсального, інституціонально-галузевого та галузево-конкретного. На універсальному рівні правовий режим адміністративного права розглядається в абстрактному вигляді як загальноправовий феномен. Зміст інституціонально-галузевого рівня утворюють правові режими підгалузей та інститутів адміністративного права. У межах підгалузевих та інституціональних правових режимів, у свою чергу, діють галузево-конкретні адміністративно-правові режими, які становлять зміст третього рівня. Під такими режимами дослідниця пропонує розуміти адміністративно-правову форму функціонування конкретних, однорідних адміністративно-правових відносин, що забезпечуються особливим поєднанням способів і методів адміністративно-правового регулювання, завдяки чому формується відповідний рівень динаміки цих правовідносин у просторі й часі та досягається мета адміністративно-правового регулювання [14, с. 27].

Високо оцінюючи науковий внесок Т.П. Мінки у розвиток теорії адміністративно-правових режимів, водночас не можна не звернути уваги на певну методологічну некоректність, пов'язану із фактичним отождошенням адміністративно-правового режиму з адміністративним правом як галуззю права. Так, включення до змісту правового режиму адміністративного права його предмета та методів адміністративно-правового регулювання, на наш погляд, зміщує акцент із режиму як самостійної правової категорії на галузь права в цілому. Натомість адміністративне право як галузь права та адміністративно-правовий режим перебувають у різних площинах наукового аналізу, оскільки перше характеризує структурно-нормативну організацію правового матеріалу, а другий відображає особливий порядок його функціонування у процесі правового регулювання. Саме таке розмежування, як уже зазначалося вище, є принциповим для нас для коректного використання категорії «правовий режим» в адміністративно-правових дослідженнях.

Формальний підхід застосовує й С.К. Поповчук, у розумінні якого, адміністративно-правовий режим можна визначити як форму правового регулювання суспільних відносин, яка базується на поєднанні комплексу юридичних, організаційних і технічних процедур та адміністративно-правових засобів, і яка визначає міру можливої та належної поведінки суб'єктів, надає особливої спрямованості суспільним відносинам у сфері публічної влади [15, с. 31]. На його думку, ознаками адміністративно-правових режимів є: сфера їх застосування – вони встановлюються у сфері діяльності органів публічної влади; для адміністративно-правового режиму характерно виділяється в юридичній літературі позитивне орієнтування. Йдеться про покладені на державні органи, посадові особи, організації, підприємства, громадян обов'язки діяти в певному напрямі для досягнення тих чи інших цілей. Орієнтування може мати характер загальнонормативної орієнтації, конкретного припису, доручення здійснити те чи інше юридично значуще діяння; порушення правил режиму тягне за собою заходи адміністративного примусу [15, с. 30-31].

Слід відзначити, що запропонований С.К. Поповчуком підхід дозволяє акцентувати увагу на регулятивному та організаційному потенціалі адміністративно-правових режимів, зокрема на їх здатності спрямовувати поведінку суб'єктів публічно-правових відносин і забезпечувати досягнення визначених управлінських цілей. Водночас зосередження переважно на процедурно-формальному аспекті режиму дещо звужує його аналітичне значення, оскільки залишає поза належною увагою питання про режим як особливий порядок правового регулювання, що формується не лише через процедури, а й через специфічне поєднання правових засобів. У цьому сенсі формальний підхід є продуктивним для характеристики зовнішніх ознак адміністративно-правового режиму, однак потребує доповнення елементами змістовного та функціонального аналізу.

Слід також наголосити, що в навчальних джерелах з адміністративного права адміністративно-правовим режимом називається певне об'єднання адміністративно-правових способів регулювання, що проявляється у централізованому порядку, імперативному методі правового впливу та асиметрії суб'єктів правовідносин [16, с. 268]. Так само й В.В. Гостев вважає, що адміністративно-правовий режим – це конструкція з об'єднання державно-управлінських та адміністративно-правових методів, що помітно відрізняються від застосовуваних органами виконавчої влади за

звичних умов їх функціонування [17, с. 175]. У межах наведеного підходу заслуговує на окрему увагу питання про методологічну коректність поєднання різнорідних аналітичних конструкцій при визначенні адміністративно-правового режиму. Зокрема, використання таких квазіконструкцій, як «державно-управлінські методи» у поєднанні з адміністративно-правовими, видається недостатньо обґрунтованим, оскільки фактично змішує управлінську (організаційну) та юридичну площини аналізу й розмиває межі адміністративно-правового регулювання.

Крім того, звертає на себе увагу акцент на так званих «звичних умовах» функціонування органів виконавчої влади як критерій відмежування адміністративно-правового режиму, що також, на наше переконання, потребує уточнення. Зауважимо у цьому контексті, що абсолютно природним є існування адміністративно-правових режимів, які, будучи спеціальними за своїм правовим змістом, водночас становлять собою постійний порядок діяльності відповідних органів. Так, наприклад, митний режим є базовим і типовим для функціонування митних органів, зокрема в межах зони митного контролю, що красномовно свідчить про недоцільність ототожнення спеціалізованості адміністративно-правового режиму поряд з його винятковістю або нетиповістю.

На переконання О.О. Крестьянінова, адміністративно-правовий режим – це установлена сукупність правових положень законодавства, що має на меті забезпечити державний суверенітет, підтримати громадський порядок, охороняти суспільну безпеку, нормальне існування всіх значимих (вагомих) державних організмів, а також і суспільства загалом завдяки адміністративним правовим методам урегулювання, свідомо заснованим та утвореним службам та органам державного управління [18, с. 15]. На нашу думку, таке ототожнення адміністративно-правового режиму із положеннями законодавства видається методологічно необґрунтованим, на кшталт згаданого вище аналогічного співвідношення правового режиму із сукупністю правових норм. У цьому контексті зазначимо, що законодавство, безперечно, становить нормативну основу запровадження та функціонування адміністративно-правового режиму, однак саме по собі воно не є таким режимом. Адміністративно-правовий режим не зводиться до тексту норм або їх сукупності, а формується на підставі та у процесі реалізації цих норм через специфічний порядок правового регулювання.

Ототожнення адміністративно-правового режиму із законодавством істотно звужує можливість його наукового аналізу у сфері діяльності публічної адміністрації. За такого підходу режим фактично зводиться до формального масиву нормативних приписів, що унеможливує дослідження його внутрішньої структури, зокрема особливостей поєднання правових засобів, способів і методів адміністративно-правового регулювання. Водночас адміністративно-правовий режим завжди ґрунтується на нормах права і реалізується виключно в межах законодавчо визначених моделей, однак його специфіка проявляється не лише у змісті цих норм, а й у характері та порядку їх взаємодії, що прямо передбачені правовим регулюванням.

У свою І.М. Резнік стверджує, що адміністративно-правові режими: застосовуються у сфері державного управління; базуються на нормах адміністративного права; певною мірою трансформують правовідносини, що перебувають у сфері їх впливу і надають їм певної спрямованості; змінюють правовий статус суб'єктів правовідносин; діють у певних специфічних ситуація (на думку одних авторів – надзвичайних, а інших – як надзвичайних, так і ординарних) [3, с. 113]. Натомість А.С. Славко пропонує визначення адміністративно-правового режиму як сукупності правових засобів, переважно заборон і зобов'язань, за допомогою яких специфічно врегульовано чітко окреслену в часі/просторі/за колом осіб сферу адміністративно-правових відносин [19, с. 6]. Схожу, але більш аксіологічно спрямовану думку висловлює Н.В. Коваленко, яка вважає, що адміністративно-правовий режим – це особливий порядок правового регулювання, запровадження якого обумовлено специфікою предмета регулювання, що полягає у встановленні сукупності правил, сформульованих у формі дозволів, заборон, регламентів, процедур, яких повинні дотримуватися суб'єкти публічного управління з метою найбільш ефективного забезпечення прав, свобод, законних інтересів фізичних осіб, прав та свобод юридичних осіб [20, с. 23].

Роблячи **висновки** з приводу порушеної проблематики, відзначимо, що наведені підходи, попри відмінності у формулюваннях і дослідницьких акцентах, дозволяють виявити спільний концептуальний вектор у розумінні адміністративно-правового режиму. По-перше, адміністративно-правовий режим завжди пов'язується зі сферою публічного управління та реалізацією публічно-владних повноважень, що відмежовує його від режимів приватноправового характеру. По-друге, у більшості визначень простежується ідея цілеспрямованого впливу на адміністративні

правовідносини, який полягає не лише у їх упорядкуванні, а й у наданні їм певної функціональної спрямованості відповідно до завдань публічного управління.

По-третє, істотною рисою адміністративно-правового режиму є його режимна селективність, що проявляється в чіткому окресленні меж дії – у часі, просторі, за колом суб'єктів або за предметом регулювання. Саме ця обставина дозволяє говорити про режим як про особливу форму організації адміністративно-правового впливу, а не про універсальний порядок регулювання. По-четверте, адміністративно-правовий режим характеризується специфічним поєднанням правових засобів, серед яких домінують зобов'язання та заборони, доповнені дозволами, процедурами та регламентами, що забезпечують керований і прогнозований характер поведінки суб'єктів публічного управління.

Водночас важливо підкреслити, що адміністративно-правовий режим не може бути зведений ані до сукупності правових норм, ані до переліку правових засобів як таких. Його зміст розкривається через особливий порядок правового регулювання, у межах якого норми адміністративного права набувають режимної якості завдяки встановленню визначеного способу їх застосування, співвідношення та функціональної ролі в системі публічного адміністрування. Саме такий підхід дозволяє зберегти методологічну автономність категорії адміністративно-правового режиму та використовувати її для аналізу як загальних, так і особливих умов здійснення публічної адміністрації.

Таким чином, з урахуванням викладених доктринальних підходів і здійсненого критичного аналізу, адміністративно-правовий режим доцільно визначити як специфічний порядок правового регулювання у сфері публічного адміністрування, встановлений нормами адміністративного права, який полягає в окремому поєднанні правових засобів, способів і процедур їх реалізації та спрямований на впорядкування, цільову орієнтацію й модифікацію адміністративних правовідносин у межах визначених умов їх здійснення (у часі, просторі, за колом суб'єктів або предметом регулювання).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голова ред. В.Т. Бусел. К.; Ірпінь, 2001. 1440 с.
2. Пилип'юк О.М. Адміністративно-правове забезпечення реалізації конституційних прав і свобод людини в умовах правового режиму воєнного стану: дис. ... докт. філософ. у галузі права: 081. Дніпро, 2025. 230 с.
3. Резнік І.М. Співвідношення категорій «адміністративно-правовий режим» та «митний режим». *Вісник Академії митної служби України*. Серія «Право». 2009. № 1. С. 110–113.
4. Петришин В.О., Погребняк С.П., Смородинський В.С. та ін. Теорія держави і права: підручник / за ред. О.В. Петришина. Харків, 2015. 368 с.
5. Юридична енциклопедія: в 6 т. / ред. кол.: Ю. С. Шемшученко та ін. К.: Укр. енцикл., 1998. Т. 2. 980 с.
6. Скакун О.Ф. Теорія держави і права: Підручник / Пер. з рос. Харків: Консум, 2001. 656 с.
7. Славко А.С. Типологія адміністративно-правових режимів: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Харків, 2019. 265 с.
8. Ісаков В.Б. Механізм правового регулювання і правові режими. *Проблеми теорії держави і права* / під ред. С.С. Алексєєва. М.: Юрид. літ., 1987. С. 258–259.
9. Пацурківський Ю.П. Теоретичні проблеми розуміння сутності категорії правовий режим. *Вісник Маріупольського державного університету*. Сер.: *Право*. 2013. Вип. 6. С. 105–111.
10. Яковлев О.А. «Правовий режим»: підходи до визначення поняття. *Право та інновації*. 2010. №2. С. 80–85.
11. Щур Б.В. Поповчук С.К. Сутність та особливості правових режимів. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права*. 2010. Вип. 4. С. 146–150.
12. Саакян М.Б. Правовий режим як особливий порядок регулювання суспільних відносин. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2015. № 1. С. 14–16. URL: <http://catalog.liha-pres.eu/index.php/liha-pres/catalog/download/329/9679/21907-1?inline=3>.
13. Дем'янчук Ю.В. Концепція адміністративно-правових режимів. *Актуальні проблеми держави і права*. 2014. Вип. 72. С. 306–309. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apdp_2014_72_46.

14. Мінка Т.П. Адміністративно-правові режими та їх забезпечення органами внутрішніх справ: автореф. дис. ... докт. юрид. наук: 12.00.07. Дніпро, 2011. 36 с.
15. Поповчук С.К. Адміністративно-правові режими в теорії адміністративного права та практиці діяльності правоохоронних органів: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Львів, 2013. 235 с.
16. Адміністративне право України. 2-ге вид., переробл. і доп. Підручник для студентів вищ. навч. закладів юрид. спец. / Ю.П. Битяк, В.В. Богуцький, В.М. Гаращук та ін.; За ред. проф. Ю.П. Битяка. Харків: Право, 2003. 576 с.
17. Гостєв В.В. Поняття та використання адміністративно-правових режимів в сучасних умовах. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка*. 2010. Вип. 1. С. 175.
18. Крестьянінов О.О. Правове регулювання митних режимів: автореф. дис. ... канд. юрид. наук.: 12.00.07. Харків. 2002. 20 с.
19. Славко А.С. Типологія адміністративно-правових режимів: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Харків, 2020. 18 с.
20. Коваленко Н.В. Адміністративно-правові режими: дис. ... докт. юрид. наук: 12.00.07. Запоріжжя, 2017. 529 с.

Дата першого надходження рукопису до видання: 27.01.2026
Дата прийняття до друку рукопису після рецензування: 20.02.2026
Дата публікації: 5.03.2026

© Юрченко В.В., 2026

Стаття поширюється на умовах ліцензії CC BY 4.0